418

Orazione adesp. in lode di Leone X.
(latina) sec. XVI.

frem cõsulem, meq; tibi maiori curæ esse q̃ mihi ipse persuadere. Sed q; mox re ipsa cõprobasti, qui oblata tibi occasione ornãdi mei qd cupiebas, ita eam arripuisti ut tot competitorũ gratiam contempseris, tot precatorũ auctoritate neglexeris, tot sũmorũ virorũ pollicitationes respueris, ac pene vim animi inuicti cõstantia oppresseris, affirmãs nullis te vnq; cõditionib; adduci posse ut me tanta tamq; diuturna huius sacerdotij spe tuendi destituas, proinde desinat molesti esse, quãdo ita tibi cõstitutũ obfirmatũq; est. Quid ergo maius optem, quid sperem ãplius, quid accipere liceat a portente potuisse? Subijt te minime ro cum strenuitas mea, tum amplitudinis caritatisq; tuæ, meq; esse dignitatis tuæ censuisti quispiam inter cogitationes ~~[illegible]~~ fortunas ~~[illegible]~~ suas frustra collocasse suaq; opinione frustrari ac deciperi. Quamobrem bis me prorsus beneficium abstulisse intelligo, q mihi et vltro dandũ et digno me quem ornaresis indicasti. Est sane cuiq; optandũ ac vobis oib; expetendũ principes nancisci virũ bonũ imprimis, tum qui bonos curet, meq; virtute indonatũ sinat. Ex quo illud ~~proq~~ nascit, vt quis gloriæ nõ studeat tamen illa quasi umbra subsequatur eiq; immortalitatis vel minimo parte. Habemus iam B. P. sine vobis qd ostendum fuit, contigisti in nobis talis nostri diuinitus qui bonis premia proponeris, virtutem muneribus prosequereris, bras fouteris, vrbemq; Romam situ squallorq; obsitam quasi ab inferis reuocaris. Errabant oes vt in tenebris, et casu bracia nauis gubernator ac magistro destituta ~~in scopulos~~ in scopulos ruens iamq; rimis fatiscens inimico imbri proluebat

Hoc illud a te mihi decertũ stipendium fore ostendebat, hor tua ~~tua~~ eximia in me voluntas promittebat quã fres magnates cõprobauit. Hor vultus omnium magnus honorifica et illa verba tua pollicebant

cum tu gubernator tanq̃ Castoris sydus illuxisti ac portũ ostendisti quo te duces nostri
rent. Vbi cũ tu signa bonis bratisq̃ substulisses et tanq̃ asylũ aperuisses, nosq̃ tibi cũ
primis ornãdos proposuisses, nõ mo qui primas in quantis facultate nostri, sed qui in
aliqua etiã vel mediocri opinione doctrinæ fuissent, vt plerique doctiq̃ tot tãtos labores
ac vigilias studiũ amplissimũ consequant, et qui aliqd cũ virtute conant habeant
qd spereent, mirũ est q̃ multi vt transfugæ fugitiuiq̃ renocent q̃ multi tibi nõiã dent
magis in verba iurent, et te imperatore agnoscant. Nemo nõ in hãc militiã conscribi
nomen q̃ agnosci suũ et pulcrũ et magnificũ putat. Vident paratũ te oib cõtemplare
vident vnde hereditate meremur quã a parentib nõ acceperũt. Est hoc tibi et stabilitas et amicitia
verũ cũ multis et alijs cõmune quis tu ~~fuisses~~ omni obscurantis benignitate ac splendoribus. Sed qui alioq̃ quoq̃ laus
est ea minime vnius esse propria nõ potest. At vero cũ qd magnificũ clementer benigne liberaliter
gesseris in quo nullius vestigijs insistis ~~sed~~ nullius exemplo admonitus profecto solutũ tibi ipse autor et dux fuisses ~~ea minime~~ laus solida est atq̃
vndiq̃ cumulata et diuexat tua. Nihil sibi ex ea maiores sui decerpent, nihil
armis militibusq̃ deberi, nihil fortunæ tribuitur, sed quãtacũq̃ est quicquid est maxi
ma est benignitatis tota ~~clementiæ~~ amoris tota prudentiæ tuæ ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ Iam tu. N. primũ cũ imperij habenas suscepisti tanq̃ si populũ ro. adoptasses ~~[illegible]~~ nullius sane rei potiori
habendã esse censuisti q̃ populi ro. rotũ, parũq̃ esse dignitatis tuæ putasti ea in vrbe
imperare in qua populus oppressus erat atq̃ exanimatus ac penitus ex tempore restituta et libertas
ac penitus ex toto honorũ dignitatũq̃ albo expunctus iacuerat

instauratis honoribus, reddita vetustatis, quibus tam populo ro. tamq; sito cadaueri nouam
quandam animam inspirasti, fruitisq; vt tumdem parentes delectarent liberos suscipere
extollere quos tuo munere iam et tollere et [redacted] possent, cui una miseria esset matribus
fecunditas. O tinde tamq; prouidentissime parens ratus tot esse natos tuos quot ciues,
mainsq; corpus esse totius ciuitatis q; vt vnius cura diligentiaq; regi ac gubernari possit, nec vnu
aut alter sed tot ciues ro. in Cardinalium collegio cooptasti, tot [redacted] mq; principes ac defen
sores dedisti. [redacted] Alij ut
tantum abfuerunt vt hanc vrbem exultandam erigendamq; censuerunt, vt florentem potius beatamq;
deiecerit atq; oppresserint. Alij satis se abunde meruisse de hac populo existimabant si dumtaxat
vnum dedisset, et certe satis superq; vnum populus putasset tanta est vel in vno dignitas
tu vno longo intervallo superasti omnem benignitatem. Alij nescio quo fato vrbem Romam orbis terrarum
arcem ac dominam magnam et communem parentem quae opes, facultates, honoresq; largum nam
perbuerat adeo oderunt, vt ne sanguinem quidem superesse paterentur ne [redacted] ciues ro.
fouendos erigendosq; putarent, tu sacente sublevasti, exaniniq; sanguinem ac spiritum
infudisti. Illi hostes agebant, tu parentem exhibes. Illi insidiabant, tu amplificas
Illi honores adimebant, tu auges. Illi odium ad posteros transmittebant, tu defensores ac
patronos paras. O incredibile ac plane inauditam benignitatem, o clementiam singularem, o
amorem omnium linguis monumentisq; celebrandum. Atq; hic tua beneficentia et meritorum
cumulus b. p. ro. pertinet vt non modo te sumis viribus quot vnq; fuerunt futurisq; sint coparandum
putem, sed eo deo optimo maxo simillimum esse contendam. Nam si vt in veteri proverbio est deus est mortali iuuare mortale, quid te alium esse dicam, qui populi ro. non modo
genere nec cognomine cognatione tribu curia censura
quamis omnes alij et si non origine certe tamen aut educatione aut contractu, aut fratrum, aut aere ac
mente ciuitatem mutarunt, aut nempe simul ors amor quo nihil potentius ciuitatis iura suo in
regerunt. Et profecto vrbs Roma ~~quae nonnisi ex intera suis~~ alienos vt magna mater excepit
ac nihilo ~~alienos~~ tot & suos minoris pendit quis vnq; non modo huic vrbi prestitit sed tale quippiam cogitauit?
quis vnq; vt ~~hac~~ vrbem Romam dilexit vt tam plenos beneficentie sinus explicuerit? tantusq; ornamentis
tantis facultatibus tantis honoribus sese tributit quibus ne ipsa quidem optare vel sperare potuisset?

amplificas

fortunas incolumes esse voluisti, sed etiam ~~amplificasti~~ eius pristinam dignitatem. Quo fit
vt tam optimus q maximus dici merito possis. Maximi .n. cognomen multi etiam
alij ~~meruerunt~~ sunt consecuti, optimi vero tu solus cum deo eum tu hes. qui vt hanc vrbem omni
maxime esse voluit ita tu eum fortunatissimam tuo munere fecisti. Illud est
fortunae et dignitatis, atque interdum et ambitionis, hoc ~~ne~~ autem bonitatis tantum et
meritorum tuorum. Quid ergo nunc excogitatos ambitiosos honores quos maiores mi
his qui bene de rep. meriti essent tribuendos censuerunt, cum his quos tu meteris
conferam? Nonne hac in parte ambitiosus, nihil adulatio confingit, nihil meritis
tuis blanditur, sed ipsamet veritas exprimit. Alij .n. nulla interdum seruata, Alij
tutsa potius rep. patris patriae cognomenta, Aras, templa, statuas affectabant, ac titulos
quaeda summa persequebant. Tu vero cum nihil minus quippe tale cogitares, sed naturae
tuae bonitate reip. amplexaris id ipsum meritissimo tuo meruisti. Nam quis vnquam vtris
pater patriae q tu dicendus? An non tu pater patriae, qui senatui honores, populo liber=
tatem, plebi vrbi legalia ~~restituisti~~, vniuersis sacerdotia restituis (plus .n. est
provincia recipere ac retinere q facere) qui studiosos ac sapientiae sectatores munerib;
amplissimis prosequeris. An non tu vere pater patriae qui tot huic vrbi patres
patriae vno partu peperisti? An non tu maxime pater patriae qui omnes qui hoc cogno
mento iure sunt adepti vnus es in te merita complexus? M. Tullius ob detectam
extinctamque capitalem sceleratamque Catilinae conuiationem primus pater patriae est appellatus
Augusto id mores facillimi pepererunt. Traiano id bonitas excogitauit. Et si

singulę causę tanti in singulis fuerunt, ut eterno monumento donarent, quid ors
in te conferę poterunt? quid tibi melius qui populum Ro. tot opes amas? quid te facilius
qui urbem Romam quam per extinctam accepisti vti patriam tuam gremio fouisti atqz
oib ornamentis excolasti? quid te prudentius atqz Saccaeus qui hosti domesticorę
hostium consilia odoratus sis, insidias, arma, venena inter parata retexeris? quo
facto vna tecum populum et Romanum seruasti, cuius inimicę salus ex tua vnius salute
pendet. occiderant. n. plures ors si latere hostium scelera potuissent quibz tamen tu
quę tua est clementia, cum suo nefario scelere iuuer occidissent vita es dilargitus qui vitę
tuę insidiabant. Atqz vt rep. salus in M. Tullij ~~salus~~ salute sita erat, ita et
vrbis Romę vita in tua vita conquiescit. In te Traiani bonitate agnoscimus,
Augusti facilitate intuemur, M. Tullij prudentia suspicimus. Posuerint alij aras
dicauerint templa, erexerint statuas, quas etas absumat, inuidia demoliatur,
iniuria opprimat; Tu tibi ista tua bonitate peperisti atqz eternitati consecrasti
quę neqz tempus labefactare, neqz inuidia delere, neqz iniuria conterere vnq poterunt.
Nam tibi Arx illa Capitolina pro ara erit, vbi Senatus populusqz Ro. tibi quotidie amplius faciet
vbi tu nunq no optime pro tuis meritis audies. Vrbs Roma gta est tibi templi
vice exhibebit, et quotidie pro te tuaqz incolumitate populus vota concipiet.
Statuas no tot habebis quot sunt arbores atqz stirpes horti; Hi tibi statuę aeratę ac marmoreę
stabunt, [redacted] Hi stirpes mansuetudinis

clemēciā liberalitatē bonitatē prudentiā tuā loquent, Hi memoriā tuā libris
cōmēdabūt, Hi litteris tradent, Hi monumentis extendent, nulla nō ētas te
admirabitur, nulla nō obstupescet, ~~Ea~~ Et dum Capitolij saxū illud ēternū stabit
dum moles vaticana imperij religionisq; sedem atq; arcē urbis tuas laudes ~~nulla~~
nulla delebit ētas, nulla obscurabit oblivio. Capiesne igitur certe probitatis ac
mox fructū quotidie maxīm, quis cepisti et his diebus, hūtis at Cardinalium comitijs
gaudiū plissimū. vidisti mox quasi sedibus suis commōta urbē Romā ingenti spectātum
ac totos dies [redacted] tuū palatiū pene obsidentē cui sibi vix satisfaciendum
fuit, qd festantissima fama tradebat tot cives ro. cardinales renūciātū
rum, vix .ii. ordinis qd vehementer cupimus. vidisti mox his promulgatis cōm
ōium lētitiā, vidisti festiuē populū ro, ac vultu, manibus, voce, ~~et~~ toto corpore
gaudiū cōmune profitentē [redacted], atq; ita lētitiis inedētē, vidisti totis vias plateas
tēta palatia domos turres, ac totos septē colles collucēt ignibus, et reddi in tenebris diē
quādo tu huius urbis tenebras tuo beneficio excussisti. vidisti ōēs ordines festantes
tantā voluptātē facibus, vidisti ardentes ignibus manus, ardentes etiā oculos, vtinā
videre posses ardentes ānos ac pectora. videres maxīma amoris mētēia atq; in sin
gulorū pectoribus Romā lustra deprehēdēres. videres quotiēs senatus hūtus frequēs
populū cōtes, hūc officiū, illū meritū, Alīū affinitas multos sanguis, plūrosq;
amor, Tuū denique ōēs simul beneficiū trahit. undique vir ēdplent, et quis

amplę ac militares sint, angustę tamen videntur. Hęc tu quotiens vides totiens hb,
ingentes tibi gratias ~~puta~~. nō. tt. nostra ~~atq;~~ non interdiu cessamus, habemus domi hēm
foris quoties loco et tempori, ipsi etiam medius fidius parietes si loqui possent grās
herent, habent tamen nescio quomodo ipso plausu populari strepuisse, cū eandē acclamātis
populi vocem iterāt, et quasi agnoscant ac sentiāt nō tā locorum natura q̄ gratulatio
nes et letitia reddūt. Hęc tu ing̃ quotiens adspicaris, totiens experiris quātus sit morum
probatissimorum excellentisq̄ naturę thesaurus, quātus fructus incūditatisq̄ benemeritis.
Hęc denique quotiens intueris totiens triumphas, tibi illa pōpa ducit, tibi ~~trophea~~ illę comi
tatus trophea defigit, tibi opima spolia refert, tibi ōes felicitatē incolumitatēq̄ a sour
optimo maximo comprecant, vt quando tu vrbē seruasti et seruatū velit, quando custodes
ac principes huic vrbi dedisti et ~~et~~ salutē velit, quāndo vrbē Romā illustrasti ac tenebras
depulisti, nullę vnq̄ res tuis tenebrę obtingant quando ōes ęte melior implesti, nullus
res tuis successus desit. Q̄ aut hęc ipsa letitia late patet, ipsęq̄ ais omnem penitus
~~insidet~~ incubet, cū ōes ętas ōes sexus, ōes ordo testatur, tum imprimis in meo sacerdotio
abūde perspexi. Animadverti. tt. hanc ipsam letitiā mihi esse cū meis nō solū propinquis
amicisq̄ cōm, sed plane cū vniuerso populo cūctoq̄ senatu affinē. Nam omnes
mihi perinde cōgratulantur, salutāt, amplexantur, ac si beneficiū ipi meū acci
pissent. Et eq̄ tam meū bene actū arbitrant, q̄ cū bonis omnib, cū probitate, cum
moribus, quę a te potissimū et ornātur et persecūtur ora. Multos mihi certatim omnes

exoptent, vt tuo munere dictissime patrui licerat, Tibi item rursus infinitos cupi
unt, vt qui benemerendo fatigari nō solus, vrbemque omnā quā rudem multāque acceptisti
tua [redacted] benignitate facultate ac disciplinarū omni scientia pollentē, tum liber-
tate auctam, vetustatibus instauratam, magistratibus insignem, sacerdotijs illu-
strem, Cardinalibus prepotentē ac magnificā in sempiternū tum orbis terrarū agnoscat
et veneretur. Nec. N. tenere te indutum vt me ornatum velles putant, sed qua-
dam probitatis, doctrinē, adūbratēque virtutis opinionem persuasum, qē statim in
liberalibus studijs consumpsi mea, et certe iam tandem exanclatis laboribus vigilatisque
noctibus tot annorum fruor. Et nunc demum iuuat tantū algoris estusque perpessum
qē nō frustra tantū operis insumpsisse. Tu facis vt me studiorum penitet, vt
me aliqd in his studijs adeptū esse intelligā, qd qdem ego in me minime agnoscō.
Atque hac in re B. P. fateor me suo multū tuo iudicio grauissimo et maximo consentū
cum video hanc ipsam letitiā quē me potissimū tangit posse ad ores diffundi, sitque
hoc mihi tantū coīq letitiē testimonium quam alterū beneficium, tamen et intelligō debere, qui
laudis debetur qui dedit, cui tantū gloriē natus sit qui accepit. Nā de me qd dicā
amplius qē qd ores sentiūt ac vident. Sigdem ad cetera laterani incōmoda illud etiā
accedebat, qē misera vita ducebam. Carebam. N. quodāmodo patria cui inter totos dies
aberam, quo cū redibam semper fere peregrinus videbar. Carebam propinquis amicis
vicinis, consuetudine ac frequentia vrbana tanq perpetuo relegatus. Tu me propē ab

"nullo vnq tempo
ris cursu cōsenescas

exilio revocasti, reddidisti me meis, reddidisti me patriæ, vtor cōsuetudine amicorū
vtor vicinorū cōmercio, vtor ciuiū frequentia, quæ oīa nūc mihi sūt iucundiora
q̃ his tamdiu carui. Nam vt bona valitudo magis nos delectat qui ægrotauerunt
q̃ qui nullū vnq̃ morbū sunt expti, sic plus multo est in his quæ desideramus
q̃ in his quæ assidue percipimus voluptatis. vtq̃ iucundiores multo diis sunt quibus
fortunis ac dignitate augemur q̃ qb nascimur, q̃ dignitatis ac facultatū certa lētitia
sit dēt solidaq̃ voluptas, nascendi vero initiū a lachrymis et gemitu auspicamur.
tuq̃ cōditio tota est incerta ac sine sensu, sic mihi hęc ipa lētitia explet oēm voluptatū
cumulū, et vitā hōr magis optabilē facit. Hā si parentib oīa debemus qui procreārūt
educarūtq̃ parvulos, quid tibi ergo debeā a quo quasi iterū natus sum, productusq̃
nō ad incertā et sensu carentē vitē cōditionē, sed ad lētissimā et refertā voluptatib
vitam? An nō iterū nasci est a seruitute vindicari in libertatē? ab egestate reno
cari ad vitā nō penitendā? a solitudine transferri in frequentiā? a tenebris in
lucem? Non alia ob causam Bacchū insuta Jouis femori fabulis traditū esse, atq̃
inde bis natū credideriim, q̃ q̃ cum Juppiter materno medio bonis omnibus spoliatū
fouendū suscepit, suaq̃ benignitate quasi nouo quodā partu ille illū peperit.
Quippe qui consumptis facultatib et ad egestatem redactus mortuus videbatur.
Quo circa tu mihi semper eris instar magni numinis, profitebor q̃ ac predicabo tui
in me populiq̃ Ro. immortale sempiternūq̃ beneficiū, neq̃ cōmittā vt tanta

tua benignitate, tanta tamq; singularis amore orbis terrarum quoad fieri potest
noscat. atq; has ibi hostias simp quotidie mactabo, hec vota nugator persolvam. Ha si mihi
vnq; aliquis in dicendo vires suppetant, quicqd erit studij atq; ingenij id totu cotera
ad tua tuorq; gloria laudemq; celebrandam. Quid. n. aliud agere possim vt grat
videar cu referre gratiam nequeam, q; vt beneficia tua prout amplia est atq;
magnificia ita etiam oib; seculis eneq; testatum velim? Ha neq; tua fortuna
aliam relationis vicem exigit, neq; mea prestare aliud potest. Itaq; hoc ago agamq;
semper dum anima exupserabo mea. Tum in gerendis administradisq; rebus eccles
quas tu mihi cu alijs multis mandasti et commisisti fidei nuq; tanta in me sedulo admissa
vt meu studium, cura, diligentia, fides requiramtur ac desideranti, ne tu male de occa
sa meritus, neve ego indignus ~~[illegible]~~ rt. beneficia tua ~~[illegible]~~. Te aut diue Petre
firmissima ecce petra ac fundamentum, te princeps orbis terrarum, te janitor celi obsecro
obtestorq; vt hanc mihi mentem hanc voluntate stabilem esse atq; eo meo semp hereat
infixa ac sempiterna velis, ne mihi vnq; in augendis rebus ecce tue studium, neq; in
conservandis animi robur, neq; in consiliis capiendis diligentia, neq; in referenda
sententia fides, neq; in subeundo labore industria, neq; in consultatione prudentia
desit, nihil cogitem, nihil succurrat nisi qd decerat, nihil cupiam nisi frugiferum.
Te inq; appello petre tam vobis Romq; templi tui tutela tuere Romis salute atq;
incolumitate, meminerisq; eum id tuere qd tu tenuisti solium, meminerisq; eius pbitatis

male locatum videretur.

et innocentiis, q̃ fuerit huic populo benignus, quantū virtuti tribuat, q̃tū honoris habeat bonis, q̃tum boni spei sentiat quā studiosi et bonarū artium sectatores metant. Tu nuper domesticorū hostium cōsilia detexisti, tu insidias, tu parata venena excussisti, tu muniuisti innocentē, tu defendisti insontē, tu rosdem carceri ignominiaq̃ coercuisti. tibi Leo acceptū refert q̃ et vitā et sedem tuam retinet. Nō tu tantū ~~hoc~~ hominū servasti, parta est domi pax, cur hostis foris bacchatur? cur oia ferro, flamma, rapinis, stupris cōmisceat, atq̃ impune oia? quid tandem gladius ille tuus [redacted]? cur vagina ~~condatur~~ latet q̃ pacata sint oia? quin hostes ac tandem impuri predones, sicariq̃ nugnlo condē. dū tandem aliquando tot flagitiorum ac sceleraq̃ penas, nullus aliūde minitat timor. Et quē tuū in locū sufficiet profici q̃ gregi ac populo tuo voluisti. hūc hostiū copijs terra mariq̃ oppressis a perditissimi ~~parci~~ paricidē nefario scelere defendas, ut ocio ~~atq̃ quiete~~ ac tranquillitate vbiq̃ confirmata templi tui informē propē cadauer excitetur, tholus subcrescat, interrupta opera resumantur, proq̃ illius molē ac magnitudinē, imperijq̃ quoq̃ amplitudo fideiq̃ maiestas propagetur. dixi.

Ore rudis, mimio fingi bysso q3 volubo
Sed retinet domini cura pudorq3 mei.
Quid iuvat ornatus dixit, si turpiter audis?
Cultus eris, si eum miteris, ille probet.